

І.А.КОЗАЧОК

Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя

**ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНИМ
ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА**

В статті наведено поняття фінансових ресурсів та визначенні загальні підходи до формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства.

Ключові слова: формування, фінансові ресурси, управління, використання, підприємство.

Постановка проблеми. Вихід України з тривалої економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання в усіх сферах діяльності. За таких умов важливим стає застосування сучасних механізмів, принципів, ефективних методів, інструментів в управлінні підприємствами для фінансування необхідного обсягу витрат та забезпечення бажаного рівня доходів.

Необхідність дослідження процесів формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємств обумовлена, насамперед, основними принципами, пов'язаними з проблемами забезпечення ефективної діяльності та досягнення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем, пошуком шляхів виживання підприємств за умов розвитку ринку та інтеграційних процесів, нових факторів їх успіху в конкурентному середовищі. Управління грошовими потоками, капіталом, фінансовими ресурсами є системоутворюючим чинником функціонування та розвитку підприємства. Вагомим резервом в напрямку покращення діяльності підприємств є підвищення ефективності використання їх фінансових ресурсів, які займають значну питому вагу в структурі активів підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств висвітлюються у працях українських економістів В.Л.Андрущенка, В.М.Бородюка, В.М.Братішка, С.А.Буковинського, З.С.Варналія, О.Д.Василика, В.М.Геєця, А.С.Гальчинського, І.І.Гейдора, В.І.Грушка, А.І.Даниленка, О.Д.Заруби, Б.Є.Кваснюка, Н.І.Костіної, В.І.Кравченка, Ю.П.Лебединського, І.І.Лукінова, А.М.Мороза, С.С.Осадця, К.В.Павлюк, О.І.Пилипченка, А.М.Поддєрьогіна, Г.О.П'ятаченка, О.С.Редькіна, М.І.Савлука, М.І.Сивульського, І.Г.Ткачук, В.М.Федосова, В.В.Шокуна, С.І.Юрія та інших, а також зарубіжних вчених. До них варто віднести роботи Д.А.Аллахвердіяна, І.А.Аветисяна, Г.В.Базарової, А.М.Бірмана, Є.О.Вознесенського, М.М.Волуйського, О.М.Волкова, В.О.Галана, В.П.Дьяченка, Л.О.Дробозіної, П.Н.Жевтяка, Р.В.Корнеєвої, Л.О.Ляндю, Л.П.Павлової, В.С.Павлова, В.Г.Панскова, В.М.Радіонової, В.К.Сенчагова,

М.І.Ткачук. Наукові дослідження, що сприяють створенню ефективної системи управління процесами формування та використання фінансових ресурсів підприємства, є одними з пріоритетних, і вимагають подальшого теоретичного та практичного обґрунтування.

Формулювання цілей статті. Обґрунтувати теоретичні підходи щодо формування та управління використанням фінансових ресурсів, визначення найчастіше застосовуваних коефіцієнтів, за допомогою яких оцінюється ефективність використання таких ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові ресурси є одним з фундаментальних понять фінансів підприємств. Їхня специфіка виявляється в тому, що вони завжди виступають у грошовій формі, мають розподільний характер і відбивають формування і використання різноманітних видів прибутків і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності сфери матеріального виробництва, держави й учасників невиробничої сфери.

В економічній літературі існує розмаїття точок зору щодо визначення сутності фінансових ресурсів. М.Я. Коробов стверджує, що фінансові ресурси підприємства – це його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства [1, 20]. На думку В.М. Родіонової, фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначенні для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників [2, 15]. О.Д. Василик стверджує, що фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [3, с.17]. У свою чергу, І.В. Зятковський фактично наводить узагальнений підсумок усіх визначень фінансових ресурсів: “Як свідчить ретроспективний аналіз визначень фінансових ресурсів, дослідники кваліфікують їх як сукупність фондів грошових коштів, доходів, відрахувань або надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємств” [4, с.12]. Отже, під фінансовими ресурсами на сьогодні слід розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність).

Специфічний зміст фінансових ресурсів досить повно визначається наявністю певних ознак. По-перше, це фонди коштів акумуляційного характеру, що утворюються в результаті виробництва, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту і національного доходу. По-друге, це кінцеві прибутки, тобто кошти, призначені для обміну на товари. По-третє, це прибутки після реалізації товарів. Отже, джерелами

Козачок І.А., 2011

формування фінансових ресурсів є амортизація, прибуток, відрахування до фонду соціального страхування і пенсійного фонду, податок на додану вартість, акцизи, податки з населення, надходження від зовнішньоекономічних операцій та продажу населенню цінних паперів.

Класифікація фінансових ресурсів підприємства зображена на рис. 1.



Рисунок 1 – Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства. Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур.

Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства

Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємствах повинна розроблятися спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді. Політика формування фінансових ресурсів представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка заключається у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку. Аналізуючи ринкові та структурні перетворення в промисловості України, виникає необхідність розробки цілісної системи принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які орієнтуються на нові умови функціонування, а саме: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками. Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства представлена в таблиці 1.

Таблиця 1 - Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства

Концепції, методи, механізми та інструменти	Характеристика	Зв'язок з управлінням фінансовими ресурсами
1	2	3
Системний підхід (концепція)	Заснована на загальній теорії систем, що вказує на специфіку, сутність об'єкту управління як системи та усі взаємозв'язки з іншими господарськими системами	Дозволяє розглядати процес управління фінансовими ресурсами підприємства як систему взаємозв'язаних елементів, на основі обліку властивостей системи, її складових і синергетичного ефекту
Стратегічний менеджмент (концепція)	Управління, засноване на цілях, формуванні та реалізації стратегій, спрямованих на досягнення поставлених цілей	Сприяє реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами в нових ринкових умовах
Концепція фінансової безпеки	Містить сукупність теоретичних положень стратегій, елементів, що забезпечують фінансову безпеку господарської системи	Забезпечує довготривалу стійкість фінансових стосунків підприємств, забезпечуючи досягнення безпеки підприємств.
Управління надійністю (метод)	Управління, засноване на виявленні причин порушення надійності роботи підприємства	Сприяє підвищенню фінансової безпеки, виявленню специфічних ризиків надійності підприємства

Бюджетування і внутрішній аудит (механізми)	Бюджетування - механізм управління фінансовими ресурсами підприємства на основі бюджету окремих підрозділів. Внутрішній аудит - оцінка і підвищення ефективності процедур управління ризиками, внутрішнього фінансового контролю та управлінських процесів	Сприяють реалізації функцій антикризового управління, спрямованого на фінансову стійкість підприємства
Управління ризиками (інструментарій)	Управління, засноване на ідентифікації, моніторингу і мінімізації ризиків	Дозволяє виявити і нівелювати ризики, які властиві процесу управління фінансовими ресурсами

Система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна відображати взаємозв'язок логічної моделі управління фінансовими ресурсами з концепціями, методами, механізмами та інструментами (рисунк 2).

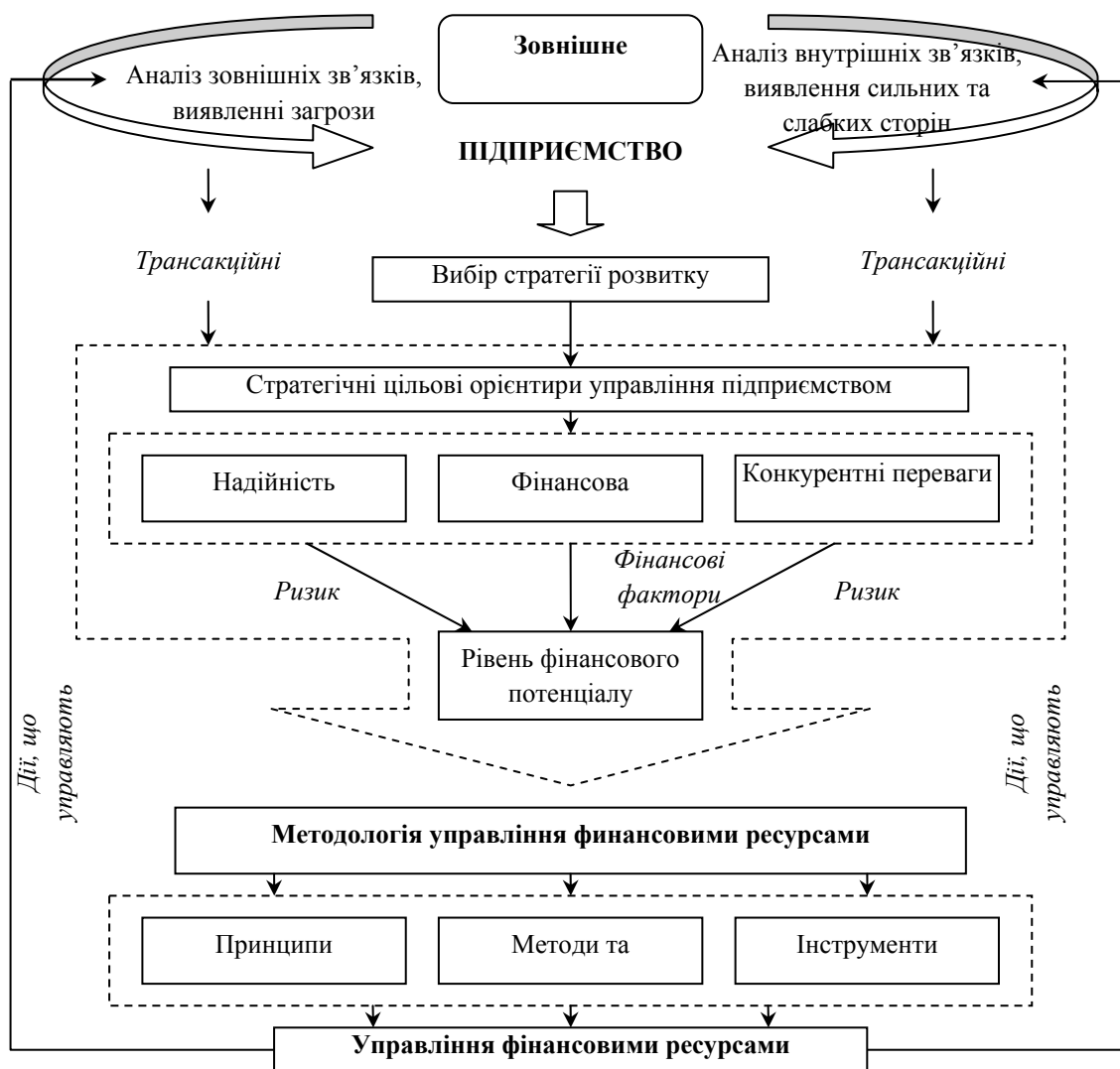


Рисунок 2 – Логічна модель управління фінансовими ресурсами підприємства

Висока залежність фінансових результатів виробничо-господарської діяльності підприємства від безлічі зовнішніх і внутрішніх загроз, визначають необхідність розробки такої системи управління фінансовими ресурсами, яка б дозволяла виконувати стратегічні та поточні цільові установки. Для цього необхідно, при ухваленні рішень з управління фінансовими ресурсами, визначити сукупність фінансових показників, що характеризують цільову ефективність їх виробничо-господарської діяльності в умовах конкурентного ринку. Головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді. Ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників.

Критерії та показники управління фінансовими ресурсами підприємства представлені на рисунку 3.

Оцінку якості управління фінансовими ресурсами підприємства необхідно проводити за критеріями стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через показники структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства.



Рисунок 3 – Критерії та показники управління фінансовими ресурсами підприємства

Висновки. Фінансові ресурси - це власний, позиковий та залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідних доходів і прибутку.

Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємства: навч.підручник. - 2 ге вид. перероб.-К.: Либідь, 2002. - 384 с.
2. Родіонова О. М. Основи економіки. – Київ: Зодіак-Еко, 1995. – 244 с.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: навч.підручник.- К.:НІОС, 2000. - 416с.
4. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч. посібник — К.: Либідь, 2002. – 365с.
5. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. – Т., 2004: [Електр.рес.]. – Режим доступу: [ttp://librar.org.ua/sections_load.php](http://librar.org.ua/sections_load.php)

И.А. КОЗАЧЁК

Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье

ФОРМИРОВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ ЭФФЕКТИВНЫМ ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье приведено понятие финансовых ресурсов и определены общие подходы по формированию и управлению эффективным использованием финансовых ресурсов предприятия.

Ключевые слова: формирование, финансовые ресурсы, управление, использование, предприятие.

I.KOZACHEK

Zaporozhye state engineering academy, Zaporozhye

FORMATION AND MANAGEMENT OF EFFECTIVE USE OF ENTERPRISE'S FINANCIAL RESOURCE

In the article the concept of financial resources are described, and common approaches to management and effective use of financial resources identified.

Key words: formation, financial resources, management, use, enterprise.

Стаття надійшла 23.11.11р.